

תרבות וספרות

פזיכס וולגיש

ד"ר קורט וורמן בן 60

הפקידים עם העבודה המסועפת ור
הולכת לעומת המצב בראשית כהונת
תו, גדל במידה מרובה.

יש סיבות שונות, העשויות להסביר
את קצב ההתפתחות: קודם כל
התפתחות המדינה וכן האוניברסיטה
עצמה, שמפעל הספרייה השתלב בגי-
דולה באופן הארמוני, וכן המרץ המ-
דרבן של ד"ר וורמאן, כשרונו למצוא
את האנשים הנכונים לשתף פעולה, ו-
כשרונו להסביר להם את הצרכים של
המוסד וחשיבותו — וזה חל בשביל
הארץ ובשביל חוץ לארץ גם יחד.
ד"ר וורמאן יצא גם לשם כך כמה
פעמים לחו"ל, בשנות 1952/1951 ביי-
קר באמריקה, אנגליה, צרפת, דניה,
תהה שם על החידושים והתפקידים
החדשים בספרנות והרצה שם סדרה
של הרצאות; ב-1955 השתתף בכנס
הבינלאומי לדוקומנטציה בבריסל; ב-
1958/57 ערך מסע מחקר באירופה ו-
אמריקה על פי הזמנת קרן רוקפלר;
ב-1958 הוזמן ע"י המנהל הכללי של
יונסק"ו כבשר-הכף לסימפוזיון על הי-
ספריות הלאומיות של אירופה.

כך יכול היה ד"ר וורמאן לעמוד
לא רק על ההתפתחות החדשה של
הספרנות בעולם, אלא אף לקשור
קשרים חשובים לטובת בית-הספרים
הלאומי ולהבטיח לו אף מעמד במס-
גרת הספרנות הבינלאומית. אחת הי-
תוצאות החשובות של מאמציו היא
שהצליח לאחר הרישה רבה בעזרת
יונסק"ו לייסד במסגרת האוניברסיטה
העברית בית-ספר לספרנות, המספק
ספרנים מקצועיים לכל הארץ. בית-
הספר לספרנות, שד"ר וורמאן הוא

גיל הששים של אדם, הנמצא ב-
תוך קלחת הפעולות המסועפות,
אינו בשום פנים סיבה להערכה מ-
קפת של מפעל חייו, וזהי רק תחנת-
ביניים במכלול הפעולות, וכאן נ-
תנת הזדמנות לא רק לחתן היובל,
אלא אף לידידיו לעשות מין חש-
בון נפש של העבר מתוך לכסון
עינים לקראת משימות המחכות ל-
מבצען.

ד"ר קורט וורמאן הגיע אלינו מ-
עולם הספריות של גרמניה הטרומ-
היטלרית, בעסקו שם מאז ימי נעור-
יו בתפקידים חשובים בתחום השי-
כלת עם וספרנות, לבסוף כיהן כ-
מנהל הספרייה הציבורית בברלין-
קרויצברג, בעלותו לישראל מיד אחר
כבישת השלטון ע"י היטלר, הצליח
עד מהרה לרכוש לעצמו מעמד ב-
תחום ההשכלה העממית והספרייה הי-
עממית בתל-אביב, בשנת 1947 נת-
מנה מנהל בית-הספרים הלאומי ו-
האוניברסיטאי בירושלים, מאז קשור
גורלו של המוסד הזה בפעילותו של
ד"ר וורמאן.

אם רוצים אנו להעריך אל נכון
את פעולתו של ד"ר וורמאן למען
בית-הספרים הלאומי, הרי שמן הי-
דין הוא לעמוד מקודם על חשיבות
המוסד בשביל מדינת ישראל ובי-
שביל העם היהודי, לעתים קרובות
מדגישים — ואף-על-פי-כן נכון הוא
— שהעם היהודי הוא עם הספר; ש-
יסוד קיומו בדורות כה רבים היה
"הספר", שליווה אותו בכל השתל-
שלות תולדותיו, במדינת ישראל
נתווסף למושג "ספר" מושג אחר,
המהווה יסוד מהותה — כלומר "בי-
ניה". מהתחלות קטנות, מטרשים
וחול נבנתה ארץ זו, ובזאת מוכרח
להודות כל מי שבא לכאן, שעל אף
כל בליסטראות הביקורת העצמית
הוא הולך שבי אחר רוח הבנין הי-
שולטת כאן, אך מה פירוש "בניה"?
לצרף פרט לפרט, אבנים, חול... ספי-
רים ולסדרם בצורה שצומחת מכך
אחדות, היכולה עתה ליהפך לגורם
חדש מבשיל תוצאות כשלעצמו. ספי-
ריה היא למעשה צירוף של שני הי-
גורמים האלה — "ספר" ו"בניה" בי-
צורה מוחשית מיוחדת, מתפקידה של
ספרייה הוא ללכד לאחדות את השפע
הרב של יצירות רוחניות שונות הי-
כלולות בספרים, עד שתוכן הספרים
הללו לכל פרטי-פרטים יעמוד לי-
רשות כל דורשהו, בגולה היו קיימות
מאז ספריות גדולות יותר ופחות,
וכך הרעיון של ספרייה יהודית גדור-
לה ומרכזית אינו צעיר יותר מי-
רעיון מדינת ישראל, ולמעשה נוס-
דה בטרם תווסד המדינה.

תולדות המוסד ידועות, המנהל
הראשון היה שמואל הגור ברגמן;
הוא נתן צורה לספרייה בשקדו בכל
מאדו על שלבי התשתית הראשו-
נים. אחריו כהן פרופ' ג. ווייל שחזק
את הבנין וייצב אותו, ואחריו בא
ד"ר וורמאן, שלו הועיד הגורל שתי
צורות של "בניה" — בנין מחדש ו-
בנין חדש.

ידוע מה רבה היתה האנדרלמוסיה
בשביל בית הספרים הלאומי כאשר
נסתמה הגישה להר הצופים, רק חדי-
שים מעטים עברו מאז מינויו של
ד"ר וורמאן לתפקידו והנה נוצר
מצב שלא היו לו לא ספרים ולא
קטלוגים ולא חדרי עבודה, ויתר מ-
זו—דומה היה שכל הספרייה אינה אלא
ספרנים ומנהל, אך דווקא מצב פא-
דאדוכסי זה עורר לפעולות וד"ר וור-
מאן היה האיש שדווקא מהאנדרלמו-
סיה שאב כוחות חזשים ורעיונות
חדשים, הוא פיתח מיד פעילות רבה,
והצליח למצוא אפשרויות עבודה בי-
שביל הפקידים וכן חדרים בשביל
החסנות הספרים והתחיל חישימהר
לפעול למען המשימה העיקרית, היינו
איסוף ספרים, הוא הצליח לארגן פי-
עולת התרמה במרכזים שונים של הי-
עולם היהודי והלא-יהודי, מצד מוסי-
דות ציבוריים ומצד פרטים, הוא גיי-
הל את פעולת האיסוף הגדולה של
הספרים שנשדדו על ידי הנאצים ו-
נמצאו פזורים ברחבי אירופה, הוא
הצליח להשיג מהנהלת האוניברסיטה
הגדלה יסודית של התקציב לרכישת
ספרים, וכך גדל אוצר הספרים במהי-
רות, המצב היום הוא כי מספר הי-
רכישות החדשות לאחר תקופת המפי-
נה, מגיע לחצי מיליון, כמעט כמספר
הספרים שחיו על הר הצופים, ומספר
כתבי-העת מגיע ל-9000, ואילו מספר

מנהלו, פתח זה מקרוב את שערי
לתלמידיו זו השנה הרביעית.

אכן טבעי הוא, כי פעילות מחור-
דשת זו של בית-הספרים הלאומי
מוכרחה היתה להוביל להכרה, כי מן
הדין הוא להקים בשביל תוכן זה גם
מסגרת נכבדה; ל"בניה" במשמעות
המושאלת צריכה להתלוות גם "בניה"
במשמעות הממשית ביותר, אכן אך
מזל הוא שהגורל הועיד גם תפקיד
זה לד"ר וורמאן, אך המעמס לא היה
קל, כי בנין בממדים, כפי שדורש בית
הספרים במצבו עתה ומתוך שימת-לב
להתפתחות שבעין, מצריך תכנון מ-
פורט ומחושב היטב, בירור יסודי של
כל הבעיות הטכניות והאסתיטיות, ו-
קודם כל בסיס חמרי, שבשביל לי-
כודו צריך היה להביא לידי שיתוף
את כל הגורמים הבאים בחשבון תוך
מאמצים רבים, אך כל זה עתה כי-
מעט תם ונשלם וד"ר וורמאן יוכל
בקרב לפנות למשימתו החדשה —
להעברה וסידור בבנין החדש.

אך נחטא לאישיותו של ד"ר וור-
מאן, אם לא נציין גם את פעילותו
לאו דוקא בתפקיד מנהל בית-הספי-
רים, כמחדשו ובונה, — היינו את
עבודתו המדעית, ידוע שספרנים רי-
בים הגיעו לתפקידם מתוך שקידה
על ענף מדעי מיוחד, ושמרו לעצמם
את הסדן המדעי הזה כל ימי חייהם,
מתוך קשר נפשי, שבעקבותיו צמחה
האהבה לספרים, לאיסופם וטיפול
בהם, תחומו של וורמאן הוא מדע
הספרות ועל כך מעידים חיבוריו ו-
מאמריו בכתבי-עת שונים, הלא זו
נגינת הלואי הרוחנית, שמהדהדת
חרש בעבודתו המעשית, ובשמחה
הוא חוזר, כשעיסוקו המקצועי, אך
מרשה לו, אל אהבתו הראשונה, אמ-
נם ההזדמנויות לכך הן מצומצמות,
ובזמן הקרוב ודאי שלא יוכל להפי-
נות לכך, שהרי עתה כשהבנין מת-
קרב לגמר הלכה למעשה, ויש לסדרו
ולהעביר את כל האוצרות לתוכו,
לא יוכל לעסוק בשום דבר אחר.

מי יתן שבשנת חייו ה-61 יחוג
את חנוכת היכל הספרייה החדש ועוד
שנים רבות יגובו פירות עבודתו הי-
פורייה והברוכה.